

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ

Комисија за остваривање равноправности сполова у БиХ

Број: 01/8-50-1-144-10/04

Сарајево, 23.12.2004.године.

З А П И С Н И К

10. сједнице Комисије за остваривање равноправности сполова у БиХ, одржане 9.12.2004. године, с почетком у 10,00 часова.

Сједници Комисије присуствовали су:

- Јозо Крижановић, председавајући Комисије,
- Љиљана Милићевић, први замјеник председавајућег Комисије,
- Нацида Млаћо, други замјеник председавајућег Комисије,
- Мубера Ушановић, члан Комисије,
- др. Јелина Ђурковић, члан Комисије,
- Иво Лозанчић, члан Комисије.

Одсуствовали су: проф. др Азра Хациахметовић, Абдулах Накаш и проф. др Нијаз Дураковић, чланови Комисије.

За сједницу је усвојен слиједећи:

Дневни ред:

1. Усвајање записника 9 сједнице Комисије,
2. Законодавна иницијатива наше Комисије – Приједлог закона о измјени Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», број 26/04),
3. Извјештај о посјетама Казнено – поправним заводима у Босни и Херцеговини у којима казну затвора издржавају жене,
4. Текућа питања

Ад. – 1. Усвајање записника 9 сједнице Комисије

Након поздравних ријечи и отварања сједнице Комисије, председавајући Комисије Јозо Крижановић, предложио је расправу и усвајање записника с 9. сједнице Комисије.

Није било дискусије о овој тачци дневног реда.

Како није било дискусије о овој тачци дневног реда, председавајући Комисије предложио је усвајање записника, па је Комисија једногласно усвојила записник 9. сједнице Комисије.

Ад – 2. Законодавна иницијатива наше Комисије – Приједлог закона о измјени Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», број 26/04),

У уводу за ову тачку дневног реда предсједавајући Комисије је информирао присутне о процедури кроз коју пролази овај акт наглашавајући да постоји ваљан уставни основ за доношење Закона о измјенама Закона о о раду у институцијама Босне и Херцеговине, садржан је у члану IV. 4 а) и члану 2 Устава Босне и Херцеговине, што ће потврдити и Уставно-правна комисија ПД ПС БиХ. Он је додао да је чланом IV. 4 а) Устава БиХ предвиђено да је Парламентарна скупштина овлаштена за доношење закона, а чланом 2. Устава Босне и Херцеговине прописано је да Босна и Херцеговина и оба ентитета обезбјеђују највиши ниво међународно признатих права, од којих су права здравствене и социјалне заштите темељна људска права. Осврћући се на саму суштину Приједлога закона, предсједавајући Комисије је нагласио да је раније нормираном одредбом било предвиђено да породилско одсуство за раднице који раде у заједничким институцијама Босне и Херцеговине траје шест мјесеци. Разлози за доношење овог закона садржани су у чињеници да је раније нормирани период од шест мјесеци недовољан да би жена, породилца била потпуно здравствено способна, да се без посљедица по здравље, након порођаја, укључи у радни процес. Здравствени разлози, као и разлози хуманости налажу повећање периода породилског одсуства с шест на дванаес мјесеци. У прилог томе иде и чињеница да су и ентитети Босне и Херцеговине у својим законима који уређују област здравствене заштите жена након порођаја, предвидјели период од 12 мјесеци породилског одсуства. Он је такођер истакао да за провођење ове измјене Закона, потребно је осигурати финансијска средства у Буџету институција Босне и Херцеговине, али се сада не може претпоставити колико би то било. Предложио је да се и други чланови Комисије о овом Приједлогу изјасне.

У расправи која је уследила и други чланови Комисије су подржали текст Приједлога Закона, па је **једногласно препоручено Дому да, због хитности потребе измјена Закона, као и потребе имплементације норми Приједлога, прихвати Приједлог закона и ријеши га по члану 105. Пословника.**

Ад – 3. Извјештај о посјетама Казнено – поправним заводима у Босни и Херцеговини у којима казну затвора издржавају жене,

У уводу за ову тачку дневног реда предсједавајући Комисије је подсетио присутне о томе да је Комисија на 9. сједници, одржаној 17.11.2004. године закључила да у циљу стицања сазнања какво је стање у установама у којима борава људи лишени слободе, а посебно жене, изврше обилазак и непосредно се информирају о условима у појединим установама. Иницијатива за утврђивање стања остварења људских права затворених жена утврђена је и у Оријентационом радном плану Комисије за 2004. годину. Реализирајући овај закључак, чланови Комисије су обишли слиједеће установе у којима се на издржавању казне затвора налазе затвореници-жене.:

- КПЗ полуотвореног типа Источно Сарајево,
- КПЗ полуотвореног типа Тузла.

Предмет интересирања посланика била су питања остварења људских права и слобода осуђених лица, гарантираних међународним и домаћим правним нормама. У предвиђеном терминима обилазака посланици су се информирали кроз разговор са директором (управником) КПЗ и осталом управом установе, обиласком просторија

КПЗ, као и кроз непосредан разговор са затвореницама које издржавају казну у КПЗ, а које је за разговор предложила управа КПЗ. У разговорима са управама КПЗ, као и са затвореним особама, посланици су се интересирали за остварење људских права и основних слобода загарантираних слиједећим међународноправним документима:

- Минималним правилима Уједињених нација за примјену судских поступака према малољетницима (ако међу осиђеницама има малољетних лица),
- Начелима медицинске етике за здравствено особље, посебно лијечнике, за заштиту затвореника и особа под истрагом, против тортуре и осталих окупних, нехуманих или понижавајућих поступака и кажњавања,
- Европским затворским правилима,
- Домаћим нормама које су исказане у Закону о извршењу кривичних санкција у Федерацији Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације БиХ”; број 44/98) и “Службеном гласнику Републике Српске”, број 64/01).

Интересирање било је усмјерено, првенствено, на права и слободе затворених особа и жена и то:

- Да ли се остварује сврха извршења казне и да ли особе на издржавању казне-жене усвајају друштвено прихватљиве вриједности у циљу лакшег укључивања у увјете живота, да ли се понашају у складу са законом и испуњавају дужности грађана, (чл. 10 ЗИКС)
- поступање с осуђеном особом које треба бити човјечно и с поштовањем њиховог људског достојанства (чл. 11),
- забрана провођења било какве тортуре и других сурових, нељудских и нехуманих и понижавајућих поступака од стране службених особа установе (чл. 11.)
- забрана дискриминације засноване на раси, боји коже, spolu, језику, религији или вјеровању, политичким или другим увјерењима, националном или социјалном поријеклу, средству, економском или неком другом статусу (чл. 11),
- право лица лишеног слободе на задовољавање својих вјерских потреба (Чл. 12)
- осигурање увјета за задовољавање вјерских потреба Чл. 12.)
- Право и обавеза да мушка и женска лица, лишена слободе издржавају казну одвојено (чл. 15.)
- Право малољетних лица да у правилу, издржавају казну одвојено од пунољетних (чл. 15),
- Право осуђеним лицима да се обезбједи остварење права на рад (чл. 17.)
- Право осуђеног лица да му се осигура настава за опћу и стручну наобразбу и оспособљавање (чл. 18.)
- Право на физички одгој,
- Право проласка лица лишеног слободе кроз третман припреме на отпуштање,
- Право на адекватан смјештај,
- Право на адекватну прехрану,
- Право на очување здравља и обавеза институције на организовање здравствене службе,
- Право на инфрмирање притворених и затворених лица,
- Право на контакте са вањским свијетом,
- Право на чување затвореникове имовине.

По мишљењу предсједавајућег Комисије, током обиласка институција утврђено је слиједеће стање:

а) КПЗ полуотвореног типа Источно Сарајево обишли су 29. новембра 2004. године слиједећи посланици: Јозо Крижановић, Љиљана Милићевић и Мубера Ушановић, те секретар Комисије др Зијад Хасић. Директор КПЗ Љубо Бадњар и његови сарадници упознали су посланике о стању у овој установи, као и остваривању људских права притворених и затворених особа, а посебно жена. Посланици су обишли већи дио просторија ове установе, те разговарали с неким од осуђених лица и то жена.

Посланици су на дан обиласка КПЗ констатовали слиједеће стање:

- КПЗ Источно Сарајево је институција за издржавање казне затвора и притвора, полуотвореног типа, које у свом саставу има Одјељење за жене затвореног типа. Ова институција посједује и привредну јединицу “Привредник” која својом активношћу (угоститељство, перадарство, вешерај и сл.) осигурава већи стандард особама на издржавању казне.
- На дан обиласка у КПЗ се налази 105 запослених лица од чега 30 жена запослених на готово свим врстама послова (нпр. од 44 запослена стражара, 7 је стражарки).
- На дан обиласка у КПЗ на издржавању казне се налазе 132 осуђена лица, од којих 15 су жене, а нема притворених жена. Најстарија жена осуђеница има 57 година, а нема малолетних нити неписмених осуђених жена.
- КПЗ није у стању поштовати минималне услове издржавања прописане европским и другим вежећим стандардима. Тако, нпр. просторије у којима жене издржавају казну су у лошем стању, слабе материјалне опремљености и просторно недовољне за боравак осуђеница. У систему здравствене заштите не налази се довољан број запослених лијечника нити другог медицинског особља, неопходног за здравствену заштиту. Примарна здравствена заштита се пружа у КПЗ, али било која потреба за сложенијим здравственим прегледима, као и за поправкама зуба обавља се ван КПЗ у специјалистичким здравственим установама.
- Дуговања других државних органа (нпр. Суд БиХ) премашују 700 000 КМ, те на тај начин онемогућују нормалан рад КПЗ. Иако постоје ваљани уговори, као и извршене услуге КПЗ према уговарачима, дугови се не измирују.
- Иако директор КПЗ најбоље има увид у ресоцијализацију осуђених лица, новим законским одредбама ентитета ускраћен је за давање прекида издржавања казне што је раније било. Иако је члан Комисије за помиловања, недовољно утиче на ослобађање оних лица за које оцијени да се могу несметано интегрирати у заједницу као ослобођена лица.
- Храна за притворена и затворена лица у КПЗ прави се по таблицама прехране, уз потребне захтјеве за калорије, према утврђеним јеловницима и класифицирајући храну за дијабетичаре.
- КПЗ нема довољан број неопходне опреме. Посебно се указује на недостатак опреме за видео надзор, којом би се осигурао јефтинији и ефикаснији надзор уласка и изласка у ову установу.

б) КПЗ полуотвореног типа Тузла обишли су 30. новембра 2004. године слиједећи посланици: Нацида Млаћо, Иво Лозанчић и Јелина Ђурковић, те секретар Комисије др Зијад Хасић. Од директора КПЗ Хасана Хоџића, посланици су информирани о стању у овој установи, као и остварењу људских права притворених и затворених лица с посебним освртом на жене. Посланици су разговарали и са пет осуђеница.

Посланици су на дан обиласка КПЗ констатирали слиједеће стање:

- КПЗ полуотвореног типа Тузла организиран је у четири сектора, с привредном јединицом и Одјељењем КПЗ с сједиштем у Тузли,
- КПЗ се финансира преко Буџета Федерације БиХ, а у финансирању много му помаже привредна јединица Козловац која се бави воћарством, сточарством, ратарством, узгојем пилића, јунади, тука, оваца и сл. те дјелатношћу ресторана Шадрван.
- У КПЗ је запослено 94 запосленика од чега су 21 жене.
- На дан обиласка у КПЗ на издржавању казне затвора налази се 178 осуђених лица, од којих 31 су жене, а нема притворених жена.
- Структура кривичних дјела због којих жене издржавају казне затвора су:
 - 55% до 60% убиства,
 - остало су дјела преваре, крађе и сл.
- И овај КПЗ није у стању поштовати минималне услове издржавања казне затвора прописане европским и другим вежећим стандардима. Тако, нпр. у истом простору казну затвора издржавају психички болесне и здраве жене. Слична је ситуација и с простором који је недовољан, загушљив и пренатрпан.
- Из система пријевременог пуштања осуђених лица на слободу у потпуности је искључен директор КПЗ.
- Посјете чланова породице и других лица остварују се задовољавајуће према осуђеним женама, управа КПЗ омогућује остваривање погодности, а осуђена лица их редовито користе.
- Готово све жене (95%) радно су ангажоване те на тај начин остварују мјесечна примања (око 150 КМ) којима подижу свој стандард. На тај начин дат је акценат на радну терапију, а мало на едукацију осуђених лица.
- Свим осуђеним лицима (па и женама) је омогућено упражњавање вјерских обреда.
- Храна за притворена и затворена лица у КПЗ прави се по таблицама прехране, уз потребне захтјеве за калорије, према утврђеним јеловницима и класифицирајући храну за дијабетичаре. У систему прехране осуђеника води се рачуна о вјерским забранама, о посту и другим специфичностима.

Завршавајући своје излагање о овој проблематици, предсједавајући Комисије је предложио расправу. У дискусији која је касније услједила, чланови комисије су давали своје приједлоге и сугестије. Указано је на велика дуговања других државних институција према КПЗ. (Суд БиХ дугује КПЗ Кула 700.000 КМ), на потребу усклађивања полне структуре у КПЗ у односу на број затворених жена, потребу материјално-техничког помагања, ускладити систем издржавања казни на свом подручју БиХ и сл.

На основу запажања на терену током посјета, као и разговора с осуђеницама, а на бази дискусија чланова Комисије, Комисија је закључила сиједеће:

Због потребе уједначавања стандарда издржавања казни у установама на простору Босне и Херцеговине с европским стандардима, неопходно је на нивоу Босне и Херцеговине донијети одређене заједничке прописе којим би се извршила корјенита реформа система издржавања казни. Босна и Херцеговина и њени ентитети требају створити задовољавајући број установа за издржавање казне како по квалитету, тако и броју и капацитету ради хуманијег издржавања казни. У том смислу, Комисија

предлаже Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ да прихвати извјештај са слиједећим

ЗАКЉУЧЦИМА

1. Пенолошку политику ентитета и БиХ треба изграђивати у правцу модерних европских рјешења усвојених од демократских држава. Замјена колективног издржавања казни с ћелијским системом био би крупан корак у том правцу.
2. Апелира се на изналагање могућности оснивања самосталних специјализираних установа за издржавање казне затвора за жене.
3. Потребно је КПЗ опскрбити задовољавајуће и по нормативима са довољним бројем неопходне опреме и инвентара (видеонадзор и сл.).
4. Полну структуру запослених у КПЗ треба ускладити према Закону о равноправности полова.
5. Код установа у којима се налазе затворена лица жене недовољно је простора, а норма од 10 м³ или 4м² по лицу, утврђена међународним правом се не поштује. Немогућност извршења овог услова озбиљно угрожава нормално остваривање издржавања казни жена.
6. У циљу осигурања довољних финансијских средстава неопходних за рад установа за издржавање казни потребно је да буџети Босне и Херцеговине, као и њених ентитета знатно више издвоје средстава за 2005. годину. И Босна и Херцеговина у свом буџету треба издвојити одређена средства имајући у виду околност да је конституисан Суд Босне и Херцеговине и његово тужолаштво и да су они већ створили одређене обавезе које се не измирују, а очекује се њихова обимна активност у 2005. години.
7. Управа КПЗ треба квалитетније вршити класификацију осуђених лица код одређења њиховог заједничког простора, руководећи се критеријима школске спреме, врсте дјела за које су осуђене, приближне животне доби, менталне способности и здравља и сл.
8. У оба КПЗ неопходно је побољшати основне услове у којима бораве затворене жене. Треба побољшати хигијенске услове и омогућујући затвореницима довољан број дека, чаршафа и друге постељине.
9. Свим затвореницима треба омогућити остварење права на едукацију, како основну, тако и перманентну, а према међународнопризнатим стандардима.
10. Надлежна министарства као и КПЗ морају истрајати на обавези да сваки КПЗ запосли у стални радни однос онолико лијечника и медицинског особља, колико налажу међународна и унутрашња правила, јер је присутно у овим установама да је недовољан број зубара, доктора и другог медицинског особља, што се негативно одражава на ниво здравствене заштите осуђених жена.
11. Надлежна министарства, преко комисија и других инструмената могу чешће користити институцију помиловања, водећи рачуна о категоријама осуђених жена и сугестијама које им доставља управа КПЗ.
12. Обиласци и контроле установа у којима бораве осуђене жене требају бити чешћи. Зато се апелује Међународном комитету црвеног крста, Црвеном крижу/крсту Босне и Херцеговине и Црвеним крижевима/крстовима ентитета да бар два пута годишње обилазе ове установе ради стварања повољнијих услова боравка жена у њима.

13. Центри за социјални рад, заводи за запошљавање и друге специјализиране установе требају интензивније и пажљивије прихватити и омогућити несметано интеграцију у друштво осуђених жена које су издржале казну, јер у противном, без контроле и помоћи, оне су на слободи препуштене биједи и безнађу те су склоне поновном извршењу кривичних дјела.

Ад – 4. Текућа питања

Поводом ове тачке дневног реда покренута је дискусија о одређеним активностима које треба подузети у циљу афирмације равноправности сполова, као и заштите материнства и породице.

У том смислу г-ђа Јелина Ђурковић је апелирала на актуелизирање питања употребе радиоактивне муниције за вријеме рата, као и спречавање посљедица радијације које се могу јавити према породици.

Г. ђа Љиљана Милићевић је поново актуелизирала питање посјете ове Комисије сличним комисијама у Републици Хрватској и Државној заједници Србије и Црне Горе.

На крају, подржане су ове активности и закључено је да се оне нађу у новом Оперативном плану активности Комисије за 2005. годину.

Завршавајући ову тачку дневног реда, Комисија је завршила своју 10. сједницу. Сједница је завршена у 11,25 часова.
Саставни дио Записника је транскрипт 10. сједнице Комисије.

СЕКРЕТАР КОМИСИЈЕ

др. Зијад Хасић

ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ КОМИСИЈЕ

Јозо Крижановић